

Formalització de la representació

Segons Francesc Roma a la segona meitat del segle XVI ja s'ha "*produït un procés de formalització de la representació de la muntanya montserratina, procés molt clar i segurament ajudat per un context que venerava l'obra impresa fins al punt que l'opinió d'un clàssic passava per sobre de la mateixa evidència empírica de certs fets*". Els autors posteriors, tot i que important, prenen com a referent l'orientació donada per Jeroni Pau, Pedro de Burgos, Brenach i Virués.

El jesuïta Pere Gil (1551-1622), potser el primer geògraf català, descriu les belleses de Montserrat amb termes similars als seus predecessors. El dominic valencià Francisco Diago a l'any 1603 en la seva obra "*Historia de los victoriosísimos antiguos Condes de Barcelona*" situa la muntanya a set llegües de Barcelona i la descriu amb tanta admiració que algunes de les seves observacions semblen amplificades pel seu entusiasme..Francisco Diago descriu Montserrat com un muntanya "*regalada de las aguas de muchas christalinas fuentes: ennoblecida de abundancia de yervas medicinales: privilegiada entre todas las montañas del Orbe con los peñascos, riscos, y escollos tan vistosos y señalados de que esta ceñida y guajada su espacioso circuyto de onze mil passos, haciendo una figura como de Sierra*". El benedictí Antonio Yepes (Valladolid, 1554-1618) en la seva obra *Crònica general de la orden de San Benito* (edició 1609) descriu breument algunes de les característiques de la muntanya entre les quals destaca el contrast de l'abundància d'aigua a l'entorn del Llobregat i l'escassetat a la part alta: "*(...) de los riscos y breñas que están junto a él [el Llobregat] caen diferentes fuentes y arroyuelos, que después que han fertilizado y dado abundancia a lo bajo de la montaña y recreado la vista, acrecientan las aguas del rio principal; pero lo alto del monte es falto de agua y las fuentes son raras*" .

El doctor en dret Jeroni Pujades (Barcelona, 1568-1643) publicà en la seva *Cónica Universal del Principado de Cataluña* (1609) vàries descripcions de la muntanya de Montserrat totes favorables a la seva bellesa. El monjo benedictí resident a Mallorca Juan de Campos escriu la "*Descripción general de la montaña de Montserrate, y descubrimiento de la Imagen de Nuestra Señora Dedícala al Illmo Señor Don Diego Escalono Obispo de Mallorca, del Consejo de su Magestad Mallorca,*" (1657).En la seva descripció de la muntanya afirma "*la compostura, y fabrica della se representa a los ojos de diversas, y admirables peñas, pero realmente toda la montaña es una peña, y nace de una rayz, como lo muestran sus*

torrentes, o arroyos;. Curiosament, la hipòtesis de que Montserrat sigui una sola roca sotmesa a una gran erosió ha estat debatuda recentment a fi de ser reconeguda com la roca més gran del món. En la descripció de la muntanya Julian de Campos constata *“Pero a quien no descansara el cuerpo, y regalara el alma, ver esta inmensidad de rocas y peñas, vestida de altos, y hermosos arboles, coronada de tiernas, y hermosas flores, cuya variedad, y muchedumbre matizada de tantos, y tan bellos colores, dexa satisfecho el gusto, y desseo, mostrándose en forma de compuestos, y adornados jardines, y verdes y deleytosas florestas”*. Julian de Campos destaca fets comentats en altres descripcions, que la vegetació neix en llocs aparentment amb molt poca terra o l’escassetat de fonts en la part alta de la muntanya. No obstant esmenta la font propera a Santa Cecília, que pot ser la font de la Llum, amb uns termes *“en una fuente que esta bien alta a la parte de Santa Cecilia (...) cuyas aguas se sienten caer entre dos riscos”* que evoca la descripció de la mateixa font feta per Pedro de Burgos *“que esta bien alta a la parte de sancta Cecilia (...)El agua de aquella fuente, se siente caer entre dos peñas, y no viene a salir afuera, ni se vee, mas hunde se a lo baxo”*.

En el mateix context on situa de la descripció de la font Julián de Campos esmenta *“cerca deste nacimiento se hallan concavidades, y cuevas espantosas, donde algunos con menos animo que curiosidad han intentado a entrar, y se han buuelto a salir sin ver el secreto fin que aquella maravilla encierra. Cerca deste nacimiento se hallan concavidades, y cuevas espantosas, donde algunos con menos animo que curiosidad han intentado a entrar, y se han buuelto a salir sin ver el secreto fin que aquella maravilla encierra, contentos con dezir que bien a dentro se siente el sonoro ruido de algunas aguas que corren,”* que si bé en un primer moment pot pensar-se que es refereix a les poc conegudes coves de Santa Cecília però, com que el seu text, tal com senyala Francesc Roma, segueix fil per randa a la descripció feta un segle i meig abans per Pedro de Burgos, aquest descriu les mateixes coves en un altre indret al peu de la muntanya. Per això, les coves amb corrents d’aigua que Julian de Campos situa al peu del monestir de Santa Cecília són les de Salnitre.

El mateix any que Campos publicava la seva obra el pare Narcís Camós publicava a Girona el *Jardín de Maria* on es comenta que, tot i que Montserrat de lluny estant sembla una muntanya innaccessible, un cop dins d’ella es pot apreciar la seva bellesa.

L’any 1677 Gregorio de Argaiz, conegut com el cronista de la religión de Sant

Benito, publica a Madrid la *Perla de Cataluña, historia de nuestra señora de Monserrate Madrid*, Imprenta de Andrés García de la Iglesia, Es una historia de la muntanya i del seu santuari. Per Argaiç Montserrat és “*agradable i formós*”. La forma que té Argaiç de descriure la muntanya segueix el patró d’altres autors, tant del passat com del futur: “*mirado por una parte, es un pardo, y pelado risco, por otra parte parece un jardm, y bosque frondoso, lleno de arboles, de yervos olorosas, y diversas flores, de que se forman sus eras, a cuyo riego acudió su Autor, y después el arte, con diversidad de faentes, y cisternas, que ayudan a lo vegetativo de las plantas*” (Argaiç pàgina 1 citat per Francesc Roma). Pocs anys després, 1685, el jesuïta Manuel Marcillo en la seva obra la *Crisi de Cataluña, hecha por las naciones estrangeras* publicada a Barcelona (Imp de Mathevat) fa una petita descripció de la muntanya.

Francesc Roma cita que a finals del segle XVII Pere de Marca en la seva obra de quatre volums *La Marca Hispanica* (Pere de Marca *La Marca Hispànica (o País de la frontera hispànica)* Versió catalana de Joaquim Icart Barcelona, Llibreria Josep Sala i Badal, 1965), en el tercer llibre proporciona una descripció de la muntanya de Montserrat. Comenta que les persones des del monestir pugen els cims per escales fetes a les roques i esmenta el torrent de la Vall Mala ple d’aigua. Descriu somerament dos camins per anar al santuari. Un d’ells, el de la cara sud pot ser el camí de Collbató i el de la cara nord el conegut com camí de l’Arrel ja que cita que passa al costat d’unes agulles que recorden les flautes d’un orgue (els Flautats). Pere de Marca torna a repetir l’observació abans esmentada, en una primera impressió Montserrat ofereix una visió adusta, però després, un cop hom passeja pel seu interior, és agradable.

A l’any 1690 el monjo profés de Montserrat Francisco de Ortega publica el *Poema heroico. Historia del origen, antigüedad e invención de Nuestra Señora de Montserrat y descripción de su sagrada montaña y heremitorio* probablement a Anvers l’any 1690 o abans de 1683. L’any 1692 a Barcelona el clergue Joan Gaspar Roig i Jalpí publicava l’*Epitome histórico* on parlava de Montserrat com una meravella. Com temps anteriors, situa Montserrat a “*siete leguas*” de Barcelona. Francesc Roma comenta que tant en Argaiç com en Morcillo o Ortega repeteixen alguns dels tòpics esbossats en el Renaixement. Pere de Marca, tot i mantenir-se dins del mateix conjunt de sentit ecosimbòlic, presenta un lleuger distanciament de les altres visios. A principi del segle XVIII, dues noves obres, publicades per espanyols en francès, una França i l’altre a Bèlgica, tornen a

mostrar els tòpics del Renaixement. La primera obra és de de Juan Alvarez de Colmenar *Annales d'Espagne et de Portugal* (1715). i la següent és Lluís Montegut, antic monjo de Montserrat, que publicà l'any 1739 a Tolosa de Llenguadoc la història de Montserrat. "*Histoire de Notre-Dame du Mont-Serrat, avec la description de l'Abbaye, & des Hermitages* Tolosa, Imp de N Caravone fils. Aquesta obra és una descripció de la muntanya, de l'abadia i de les ermites, així com la llegenda de Fra Garí. Com havien dit altres autors, insisteix que quan el dia clar és veu Mallorca i Menorca. Afirmar que vista de lluny la muntanya sembla horrorosa, però la simetria, la forma que té i pel fet d'estar coberta de flors i arbres la fan diferent del que hom al principi podria pensar.

El religiós mercenari Pere Serra i Postius (Barcelona, 1671-1748) escriu l'*Epitome histórico* explica que la muntanya en un primer moment sembla inaccessible però, a mesura que s'endinsa dins d'ella es fa evident la seva frondositat i l'espectacularitat de les agulles. En la seva crònica esmenta que les persones poden pujar a Montserrat amb carruatge. Serra Postius esmenta que Montserrat el torrent de la Vall Mala divideix la muntanya en dues mitats i que quan plou són evidents impressionats salts d'aigua. Aquest autor proporciona una de les primeres descripcions de la part occidental de la muntanya. En aquest indret Serra Postius diu que en la muntanya es poden diferenciar dues parts. Una més baixa, que es similar a la resta de la muntanya, però la part superior es distingeixen moltes agulles (*pero de media falda arriba le visten los peñascos Piramidales como en las demás partes; aunque con mayor fragosidad*, citat de Francesc Roma). Tot i que, com molt bé identifica aquest autor, Serra i Postius considera aquesta regió, probablement el que avui coneixem com Frares Encantats i les Agulles, és inhabitable, aspre i fragosa.

A final de segle XVIII, Antonio Ponz, pensionat de la Companyia de Jesús, secretari de Sa Majestat i de la Real Acadèmia de San Fernando, en el seu llibre *Viage de España, en que se da noticia de las cosas mas apreciable, y dignas de saberse, que hay en ella* (Tomo XIV) Madrid, Viuda de Ibarra e hijos, Comp, 1788 descriu breument Montserrat. Destaca el monestir i el seu paisatge que el troba singular.

Anar a [Mirada observadora](#)

Tornar a [Representació de muntanya](#)